

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΛΕΣΒΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ
Ταχ/κή Δ/ση: Σαπφούς 22, Μυτιλήνη
Τ.Κ. 81 131
Τηλέφωνο: 22510 40716
E-mail: efales@culture.gr

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

Η Υπηρεσία μας ενδιαφέρεται να αναθέσει την δημιουργία και εκτύπωση ενημερωτικών φυλλαδίων με τη μέθοδο Braille (CPV: 22100000-1 / Εκτυπώσεις βιβλίων και ενημερωτικών φυλλαδίων) στην ελληνική γλώσσα (300 τεμάχια) και στην αγγλική γλώσσα (300 τεμάχια), στο πλαίσιο υλοποίησης του έργου: «Αποκατάσταση δυτικού τομέα προϊστορικού οικισμού Πολιόχνης ν. Λήμνου».

Το ενημερωτικό φυλλάδιο θα περιλαμβάνει ένα δισέλιδο κείμενο, ενημερωτικό για το μνημείο του προϊστορικού οικισμού της Πολιόχνης Λήμνου. Οι εκτυπώσεις Braille θα γίνουν σε ειδικό εκτυπωτικό χαρτί το οποίο διατηρεί το ανάγλυφο της επιφάνειας, διαστάσεων 30,5 εκ. & 23,5 εκ. και θα έχουν εξώφυλλο βλεπόντων, άγραφο οπισθόφυλλο και βιβλιοδεσία με πλαστικό σπινάλ.

Για την ανωτέρω δαπάνη έχει προϋπολογιστεί ότι θα απαιτηθούν έως 2.600,00 € (συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α. καθώς και του κόστους αποστολής των ενημερωτικών φυλλαδίων) και η κάλυψή της θα πραγματοποιηθεί από τις πιστώσεις του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0», με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης – *NextGeneration EU*, και ειδικότερα στο πλαίσιο του 1^{ου} υποέργου: «Αποκατάσταση δυτικού τομέα προϊστορικού οικισμού Πολιόχνης ν. Λήμνου», του έργου: «**Αποκατάσταση δυτικού τομέα προϊστορικού οικισμού Πολιόχνης ν. Λήμνου**», με κωδικό 2022ΤΑ01400005 της ΣΑΤΑ 014 και με κωδικό ΟΠΣ MIS 5150212, που υλοποιείται με τη μέθοδο της Αρχαιολογικής Αυτεπιστασίας από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Λέσβου.

Προς απόδειξη της μη συνδρομής των λόγων αποκλεισμού από διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων των παρ. 1 και 2 του άρθρου 73 του Ν.4412/2016, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 4782/2021 (ΦΕΚ 36/Α'/9-3-2021), παρακαλούμε να έχετε υπόψη σας ότι σε περίπτωση που ανακηρυχθείτε ανάδοχος οφείλετε να μας αποστείλετε τα παρακάτω δικαιολογητικά:

- α. Απόσπασμα ποινικού μητρώου
- β. Φορολογική ενημερότητα
- γ. Ασφαλιστική ενημερότητα (άρθρο 80 παρ.2 του Ν.4412/2016)

Ο Ανάδοχος έχει την υποχρέωση έκδοσης Ηλεκτρονικού Τιμολογίου, από εγκεκριμένο πάροχο έκδοσης, σύμφωνα με την υπ' αριθ. πρωτ. 52445 ΕΞ2023/4-4-2023 ΚΥΑ, ΦΕΚ τεύχος Β'/2385/12-4-2023 (ΑΔΑ: 97Κ8Η-ΖΗ5), που εκδίδεται στο πλαίσιο των ν. 4412/2016, 4413/2016 και 3978/2011 προς την Αναθέτουσα αρχή με κωδικό (ΑΑΗΤ): **1022.0000000000.0079**. Λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο συμπλήρωσης των πεδίων του ΗΤ είναι διαθέσιμες στον «Οδηγό Μορφότυπου» που έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της ΓΓΠΣΔΔ στη διαδρομή: <https://www.gsis.gr/politesepiheiriseis/pliromes-kai-eispraxeis/e-invoice>

Παρακαλούμε όπως μας προσκομίσετε εντύπως σχετική προσφορά για την δημιουργία και εκτύπωση των ενημερωτικών φυλλαδίων με τη μέθοδο Braille, εντός πέντε (5) εργάσιμων ημερών.

Η παρούσα Πρόσκληση Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος δημοσιεύεται στο ΚΗΜΔΗΣ (<https://cerpp.eprocurement.gov.gr>).

Συνημ.: Εξώφυλλο και κείμενο ενημερωτικού φυλλαδίου

**Ο Προϊστάμενος της Εφορείας
Αρχαιοτήτων Λέσβου
κ.α.α.**

**Κοκκώνα Ρούγγου
ΠΕ Αρχαιολόγων**

Πολιόχνη: ένα πρώιμο αστικό κέντρο της 3^{ης} χιλιετίας π.Χ. στην ανατολική ακτή της Λήμνου

Στη ΝΑ ακτή της Λήμνου και κατά μήκος του μυχού του όρμου του Βρόσκοπου, επάνω σε επιμήκη λόφο, αναπτύχθηκε ο προϊστορικός οικισμός της Πολιόχνης. Η καίρια γεωγραφική του θέση, απέναντι από τη θρυλική πόλη της Τροίας και επάνω στους θαλάσσιους δρόμους του ΒΑ Αιγαίου, φαίνεται πως διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη του εμπορίου και των επαφών με άλλους τότε γνωστούς οικισμούς. Από την ίδια θέση εξασφαλιζόταν η κατόπτευση της ευρύτερης περιοχής, ενώ η άμεση γειτνίαση με την εύφορη πεδιάδα και η παρουσία νερού θα αποτελούσαν εγγύηση, όχι μόνο για την επιβίωση, αλλά και για την ευημερία των προϊστορικών κατοίκων του χώρου.

Ο οικισμός της Πολιόχνης έχει ερευνηθεί σε έκταση 10 στρεμμάτων, δίχως να έχει έρθει στο φως η συνολική του έκταση. Κατοικήθηκε αδιάλειπτα από τα μέσα περίπου της 4^{ης} χιλιετίας έως και το τέλος της 3^{ης} χιλιετίας π.Χ., ενώ μεμονωμένα ευρήματα υποδεικνύουν χρήση του χώρου έως και το 1200 π.Χ. περίπου. Η συνεχόμενη, υπερχιλιετής, κατοίκηση είχε ως αποτέλεσμα τη διαδοχική συσσώρευση ανθρωπογενών αποθέσεων επάνω και γύρω από τον αρχικά φυσικό λόφο, σε τέτοιο βαθμό, ώστε το σημερινό ύψος του να είναι υπερδιπλάσιο του αρχικού του.

Οι ανασκαφείς επεσήμαναν τις διαδοχικές οικοδομικές φάσεις του οικισμού με διαφορετικά χρώματα στο σχέδιό του και έτσι καθιερώθηκε η ονομασία αυτών με τα αντίστοιχα χρώματα.

Η πρωιμότερη οικοδομική φάση αποδόθηκε με μελανό (3500/3400-2900/2800 π.Χ.). Τα σπίτια ήταν μονόχωρα, ωοειδούς κάτοψης, με λιθόκτιστες βάσεις και ανωδομή από φθαρτά υλικά. Ο οικισμός ήταν ανοικτός, δίχως περίβολο να τον πλαισιώνει, όμως αγνοούνται λοιπά στοιχεία οργάνωσής του καθώς αυτή η φάση εντοπίστηκε μετά από έρευνα σε επιλεγμένες ανασκαφικές τομές.

Η επόμενη οικοδομική φάση αποδόθηκε με κυανό χρώμα (2900/2800-2700/2600 π.Χ.). Κατά τη διάρκειά της, ο οικισμός παρέμεινε ανοικτός και επεκτάθηκε προς τα ΒΔ και τα ΝΔ. Οι κατοικίες απέκτησαν τετράπλευρη κάτοψη, ενώ κατασκευάστηκαν και έργα δημόσιου χαρακτήρα, όπως είναι ένα πηγάδι και ένας μικρός λιθόκτιστος αγωγός, πρώιμα επιτεύγματα της μηχανικής. Στο τελικό στάδιο αυτής της φάσης, ανιχνεύτηκαν καινοτομίες στον οικισμό που συγκαταλέγονται στα λεγόμενα χαρακτηριστικά της πρώιμης αστικής οργάνωσης, όπως είναι τα δημόσια έργα, που προϋποθέτουν οργάνωση, κεντρικό σχεδιασμό, καταμερισμό εργασιών, τεχνογνωσία και εξειδίκευση. Στα έργα δημόσιου χαρακτήρα συμπεριλαμβάνεται ο περίβολος, που περικλείει πλέον την πόλη, και εντυπωσιακά τεχνικά έργα αναλημματικού χαρακτήρα, που συγχρόνως εξυπηρετούσαν και άλλες λειτουργίες. Μεταξύ αυτών είναι και οι μεγάλοι τετράπλευροι χώροι ενίσχυσης του τεχνητού πρανούς, όπως οι χώροι 14 και 28, ευρύτερα γνωστοί ως *Βουλευτήριο* και *Σιταποθήκη*. Στην ιδιωτική αρχιτεκτονική, καθιερώνεται ο τύπος του μεγάρου. Αρχιτεκτονικά, ο όρος αποδίδει το ορθογώνιο, επίμηκες, ενιαίο κτήριο με προθάλαμο και είσοδο στη μία στενή πλευρά του. Σε αυτό συχνά προστίθεται και οπισθόδομος, δηλαδή ένα επιπλέον δωμάτιο στην πίσω πλευρά.

Την κυανή φάση διαδέχεται ομαλά η πράσινη (2700/2600-2500/2400 π.Χ.), η οποία θεωρείται περίοδος δημογραφικής και οικιστικής ανάπτυξης. Στην κεντρική είσοδο του οικισμού διαμορφώνεται πρότυπο με δύο τετράγωνους πύργους και εντός του οικισμού διαμορφώνονται πλέον με σαφήνεια οικοδομικά τετράγωνα και αναγνωρίζονται πλήρως τα κτήρια που αυτά περιλαμβάνουν. Στο Αιγαίο, η Πολιόχνη, η Μύρινα και η Θερμή στη Λέσβο αποτελούν τα πρωιμότερα δείγματα οργάνωσης οικισμού σε οικοδομικά τετράγωνα, καθένα από τα οποία περιλαμβάνει ένα έως περισσότερα ανεξάρτητα μεταξύ τους κτήρια. Ανάμεσα στα κτήρια κάθε νησίδας, στενά δρομάκια διευκόλυναν την κυκλοφορία, ενώ αγωγοί αποστράγγισης απομάκρυναν τα όμβρια. Στην περίπτωση της Πολιόχνης, τουλάχιστον από τη συγκεκριμένη οικοδομική φάση και εξής, οι κατοικίες αποτελούνταν από το μέγαρο, ως βασικό χώρο διαβίωσης, και βοηθητικά δωμάτια, για αποθήκευση ή/και τροφοπαρασκευή, προσαρτημένα στη μία ή και στις δύο μακριές πλευρές του. Κάθε κατοικία διέθετε αυλή, συχνά κοινή με τις όμορές της.

Στις δυο επόμενες περιόδους, την ερυθρή (2500/2400-2200 π.Χ.) και την κίτρινη (2200-2100/2000 π.Χ.), ο περίβολος επισκευάστηκε και ενισχύθηκε, οι κεντρικοί δρόμοι και οι πλατείες πλακοστρώθηκαν, ενώ οι κοινόχρηστες κατασκευές, όπως τα πηγάδια, παρέμειναν σε λειτουργία. Το πολεοδομικό σύστημα δεν μεταβλήθηκε ριζικά, αλλά διαφοροποιήθηκαν η κατασκευαστική τεχνολογία και ο προσανατολισμός των κτηρίων. Ειδικά κατά την κίτρινη περίοδο, κατά την οποία ανοικοδομήθηκε η πόλη μετά από πυρκαγιά, η δόμηση φαίνεται αμελέστερη **(11)**. Οι αρχιτεκτονικές μορφές παρέμειναν τυποποιημένες και η επέκταση των ιδιωτικών κτηρίων οικειοποιήθηκε δημόσιο χώρο. Βασική μονάδα κάθε κτηρίου διαχρονικά παρέμενε το μέγαρο, πλαισιωμένο από λοιπούς βοηθητικούς χώρους. Το τέλος της κίτρινης φάσης και την εγκατάλειψη στην Πολιόχνη, περίπου στο 2000 π.Χ., εικάζεται πως σηματοδοτεί ένας καταστρεπτικός σεισμός και ενδεχομένως η αλλαγή των εμπορικών δρόμων και των δικτύων διακίνησης αγαθών. Έκτοτε, ο οικισμός ποτέ δεν αναβίωσε στην έκταση και ένταση των προηγούμενων ετών.

Poliochni: an early urban centre of the 3rd millennium BC on the east coast of Lemnos

On the SE coast of Lemnos and along the mouth of Vroskopos bay, on an elongated hill, the prehistoric settlement of Poliochni developed. Its key geographical position –opposite the legendary city of Troy and on the sea routes of the NE Aegean– seems to have played a pivotal role in the development of trade and contacts with other known settlements of the time. Additionally, its location ensured view of the wider area, while its immediate proximity to the fertile plain and the presence of water guaranteed not only the survival, but also the prosperity of the prehistoric inhabitants of the area.

An area of 10 acres of the settlement of Poliochni has been investigated, while its total area has not been brought to light. It was continuously inhabited from around the middle of the 4th millennium until the end of the 3rd millennium BC, while isolated findings indicate the use of the area up to around 1200 BC. The continuous habitation for more than a thousand years resulted in the successive accumulation of anthropogenic deposits on and around the originally natural hill to such an extent that its current height is more than double its original height.

Excavators marked the successive building phases of the settlement with different colours on its plan and, thus, the naming of the building phases after the corresponding colours was established.

Black marks the earliest building phase (3500/3400-2900/2800 BC). The houses were of oval plan, single-room, with stone-built bases and a superstructure made of perishable materials. The settlement was open, without a surrounding enclosure, while no other elements of its organisation are known, as this phase was identified after research in selected excavation trenches.

The next building phase is the blue one (2900/2800-2700/2600 BC). During this phase, the settlement remained open and expanded to the NW and the SW. Houses acquired a four-sided plan, while works of public character were also implemented, such as a well and a small, stone-built conduit, both reflecting early achievements of engineering. In the final stage of this phase, innovations were detected in the settlement that are among the so-called characteristics of early urban organisation, as are the public works, which presuppose organisation, central planning, labour distribution, technical know-how and specialisation. The aforementioned works of public character include the *peribolos*, which now encloses the city, and impressive retaining works, which, at the same time, served other functions as well. Among them are the large four-sided spaces for the reinforcement of the artificial slope, such as spaces 14 and 28, more widely known as *Bouleuterion* (Council House) and Granary respectively. In private architecture, the megaron type house plan is established. As regards architecture, the term refers to the rectangular, elongated, single building with a *vestibule* (entrance hall) and an entrance on one of its narrow sides. An *opisthodomos* is often added, that is, an extra room at the rear.

The blue phase is smoothly succeeded by the green phase (2700/2600-2500/2400 BC), which is considered a period of demographic and residential development. A *propylon* (monumental gateway) with two square towers is built at the central entrance of the settlement, while within the settlement, urban blocks are now clearly formed and the buildings they comprise are fully recognised. Poliochni, Myrina and Thermi on Lesbos constitute the earliest examples of settlement organisation in urban blocks –each of which includes one or more independent buildings– in the Aegean. Alleys facilitated traffic between the buildings of each square, while drainage pipes carried away rainwater. In the case of Poliochni, from the green phase onwards at least, residences comprised the megaron, as the main living space, and auxiliary rooms for storage and/or food preparation attached to one or both its long sides. Each residence had a courtyard, often commonly shared with its neighbouring houses.

In the next two periods, the red (2500/2400-2200 BC) and the yellow one (2200-2100/2000 BC), the enclosure was repaired and reinforced, the central streets and squares were paved, while communal structures, such as the wells, continued to operate. There was no radical change as far as the urban planning system is concerned; however, the construction technology and the orientation of the buildings changed. Especially during the yellow period, during which the city was rebuilt following a fire, construction looks less diligent. Architectural forms remained standardized and the expansion of private buildings resulted in appropriation of public space. Throughout time, the megaron remained the main unit of each building, surrounded by other ancillary spaces. A catastrophic earthquake –and probably the change of trade routes and goods transport networks– is thought to mark the end of the yellow phase and the abandonment of Poliochni, at around 2000 BC. Since then, the settlement never regained the size and vigour of the previous years.